

ינות רבה בקרב החיילים, ורבים פנו ושאלו אם יהיה לו המשך. אני טרם נתקלתי באי-רצון מצד חיילים ללמוד את השפה, באם רק נוצרו התנאים המתאימים לכך. כי, בדרך כלל, חיילים מתיחסים לשירות הצבאי בחיוב, ובפרט כאשר יש להם הרגשה שהוא מקנה להם ערכים שישימו שו אותם גם בעתיד.

סיכום

חשיבות ראשונה במעלה נודעת למציאת הפתרון המתאים והנכון לבעיות חינוך הלוחם והיחידה הלוחמת. כלעדי יקשה עלינו לעמוד בהתמודדות הבאה למול עדיפותם המספרית של אויבנו.

התיעצות הגענו למסקנה שבאם נקנה לחיילים עולים את ידיעת השפה העברית ואת יסודות החשבון, ואחרי זה נעבירים קורס-פקידות, נוכל להפיק פקידים ברמת-ידיעות שתספיק לצרכינו. בעזרת ענף השכלה וההסברה הקיימונו קורס לפקידים, שבו למדו במשך ששה שבועות את השפה העברית, חשבון אלמנטרי וידיעת הארץ. לאחר ששה שבועות אלה נתנו השלישים הגדולים לחניכי הקורס הג'ל עוד קורס, של שבועיים בערך, לפקידות צבאית. התוצאה היתה מפתיעה: התברר שחלק מן החיילים האלה, שהיו אילמים, כביכול, עד עתה — ניתן לשלחם לקורס מספק-דיכיתות. ועוד התברר, שהקורס עורר התעני-

סון אלוף מ. פילבסקי

הכשרת המפקד הנמוך

פרק א: מבוא

המפקדים הנמוכים, כל תכנית משתבשת במידה מסוימת אחרי קרה-התחלה. חוזקן הפנימי של היחידות הקטנות המונהגות על ידי מפקדיהן, הוא שיכריע אם התכנית, ואפילו היא טובה ביותר על גבי הנייר, תבוצע או תתפורר כבנין-קלפים.

נשאלת השאלה: האם גם במלחמה הסדירה החדשה, עת מתנהל הקרב בין עוצבות ויחידות גדולות, בסיוע אויריה, ארטילריה, שריון וכו', יש ערך וחשיבות מכריעים ליחידה הקטנה? התשובה היא: דווקא במלחמה בת-זמננו מסתמנות שתי תופעות שגרמו וגורמות לעלית ערכן של היחידות הקטנות (חוליות, כיתות, מחלקות), ושל הלוחמים כפרטים, ואלו הן:

התפתחות כלי הנשק

כלי-הנשק התפתחו בעיקר בשני כיוונים:

(א) עצמת האש הגוברת-והולכת — תופעה, ש-מצד אחד היא מחייבת פיזור גדל-והולך של היחידות, (כדי להפחית את מספר האבדות), ומצד שני גותנת בידי החייל-הבודד, ובידי היחידה הזקטנה ביותר, כלי-נשק בעלי עצמת רבה מזו שהיתה בידם קודם לכן.

(ב) טוח גדול יותר — תופעה הגורמת לכך ש-המושג "חיפוי הדדי" יקיף גם מאות מטרים, ולא רק עשרות מטרים. מכאן נובע שחוליה, או כיתה

לעתים, תוך כדי דיונים על נושאים שונים: — על תרגילים עוצבתיים ברמות השונות, על תכנון מבצעי, או על ניתוח מבצע מימי מלחמת-העצמאות יש ומתגנב למוחי ההורר "אפיקורסי" שהתורה הטקטית והאופרטיבית הצבאית מזכירה במקצת תורת תכנון גשר ובניתו:

בא מהנדס ועורך תכנית להקמת גשר-ברזל על פני נחל או נהר מסוים. בתכניתו זו לקח המהנדס בחשבון את גורמי הטבע המתאימים וחישוב את הגשר בהתאם לחוזקם של אותם מטילי-הברזל שירכיבו את הגשר. כל תכניתו מבוססת על ההנחה כי מטילי-הברזל הם בעלי חוזק מסוים. באם יתברר לו שהחומר הממשי העומד לרשותו הוא בעל חוזק, נמוך יותר — יאלץ לערוך תכנית אחרת להקמת הגשר. כי אם ייבנה הגשר לפי התכנית הראשונה — אין כל ספק שהוא יכרע-תחתיו משיעמוד למבחן ראשון. כן ברור שברזל חזק מאפשר למהנדס לחסוך חמרים, ובעיקר מקנה הוא למהנדס חופש-פעולה רב יותר בעריכת תכניתו.

"חוקי-החמרים" הצבאי — הוא יכולתן של היחידות הקטנות לעמוד בעומס-הקרב המוטל עליהן. כי בסופו-של-דבר כל תכנית טקטית או אופרטיבית נבחנת בביצועה. והביצוע מותנה קודם-כל בכושר-לחימתם של החיילים, של היחידות הקטנות ושל

שיאפשרו את הפיזור מבלי לבטל, — ואדרבא, תוך יכולת אפילו להגביר — את החיפוי ההדדי ואת עצמת המחץ.

התפתחות אמצעי השליטה

פיתוח האלוט והקשר הקוי הגיע למימדים כאלה, שיחידות קטנות יכולות עתה להתפזר ולהגדיל את המרחק ביניהן מבלי שהדבר ימנע בעד שליטת המפקד עליהן. ולא זאת בלבד; התפתחות זו מאפשרת למפקד להשיג אף גמישות רבה מאוד בהפעלת יחידות המשנה הקטנות שלו.

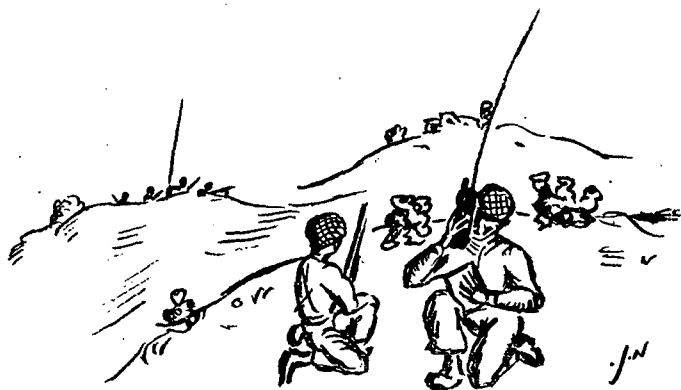
תהליכים אלה הולכים ומעלים את חשיבותה של היחידה הקטנה עד כדי כך, שהיום אין כל בטחון שכיתת הרובאים המקובלת אצלנו תוסיף להיות היחידה הטקטית הקטנה ביותר. יתכן מאוד שהתפתחות כלי-הנשק ואמצעי השליטה יוליכו לכך, שהצבא יצטרך להתארגן ביחידות קטנות יותר מ־ אשר כיתת הרובאים הנוכחית.

התפתחות כלי הנשק (עצמת אש, טוח) גרמו להכרח בפיזור הגייסות, מבלי לבטל את החיפוי הצדדי והמחץ..."

יכולה להתרחק עד כדי 400 מטר מיחידת האם שלה מבלי להפסיד את אפשרות החיפוי. אפשר לומר שהתפתחות כלי-הנשק שגרמה להכרח בפיזור הגייסות, נתנה בידיהם כלי-נשק כאלה

פרק ב: הבדלים בהכשרת הפיקוד-הנמוך בחילות המסתערים, המסייעים והמשרתים

"התפתחות אמצעי השליטה..."

בעית לחימתן של היחידות הקטנות היא קודם כל בעית הכשרת המפקדים בשבילן, מפקדים שידעו להכשיר את יחידותיהם בימי הפוגה ושלווה לקראת הקרב, ולנהוג אותן בקרב.

אם יש ברצונך לנסות מהי הדרך הנכונה לאמן ולהכשיר סגל פיקוד-נמוך לכוחות-היבשה — תצטרך ראשית-כל להשלים עם העובדה שאי-אפשר למדוד את כוחות-היבשה בכללותם באמת-מידה אחת.

רפואה), שנועדו לשרת את החילות המסתערים והחילות-המסייעים, ואשר הם המאפשרים משך-לחימה ממושך ושמירת תנופת-הלחימה. מקובל, בדרך כלל, להכליל את החילות-המסתערים והמסייעים יחדיו בשם "כוחות (או דרגים) לוחמים", וישנה לעתים נטיה להתייחס אליהם יחס דומה גם כשאין כל יסוד לכך. הבה ונשווה את פעולתה של היחידה-הקטנה ביותר בחילות-המסתערים אל זו של היחידה-הקטנה ביותר באחד החילות-המסייעים או המשרתים.

ננסה למיין את החילות שבכוחות-היבשה, למקצועותיהם, בהתאם לתפקידם בשדה הקרב:

1. חילות מסתערים (חיל-רגלים — חיל-שריון — חיל-הנדסה), המגיעים למגע פיזי הדוק עם ה־אויב והם-הם המבצעים, בסופו-של-דבר, כל משימה צבאית שהיא.
2. חילות מסייעים (חיל-תותחנים — חיל-קשר), שנועדו לסייע, סיוע הדוק מאוד, לחילות המסתערים ואשר השפעתם על הקרב היא חשובה ובעיקר — מיידית.
3. חילות משרתים (חיל-הספקה, חיל-חימוש, חיל-

הבעיה היא איך הופכים את החייל למעונין, דבר זה הכרחי לחילות המסתערים, ולא פחות עבור החילות המשרתיים...

ניכר בין המפקדים השונים, אם כי הוא מכריע פחות מאשר השוני בנקודה הראשונה. בכל חיל מסתער חייבים אף המפקדים הנמוכים ביותר לאמן את אנשיהם הן אימון טכני (תפעול הנשק, טכניקות שונות של פעולה בשדה כגון התחפרות, אימון צות-הטנק, אימון בחבלה, גידור ועוד) והן אימון טקטי בשדה. בתנאים שונים של פעילות האויב (החל מאימון הפרט — וכלה באימון כיתה ומחלקה של חי"ר, טנקים, חרמ"ש או הנדסה), לעומת זה, בחילות המסייעים או המשרתיים נושא האימון אופי טכני יותר גם באימון הפרט וגם באימון הצות (למשל: תרגול תותח). שם מתחיל האימון לקבל צביון טקטי רק בהגיעו לשלב אימון קיבוצי של יחידות גדולות יותר, או אימון מפקדים החל ברמה מסוימת. מכאן נובע שגם בשטח אימון היחידה על המפקד-הנמוך בחילות המסתערים להיות בעל יכולת רבה יותר מאשר חברו בחילות המסייעים והמשרתיים.

בנקודה השלישית (חינוך החיילים) חושבני, שהשוני נעשה והולך אפסי. נכון אמנם שהמאמץ הנפשי הנדרש מחייל מסתער, העומד פנים-אל-פנים מול האויב, הוא גדול יותר מהמאמץ הנפשי הנדרש מכל חייל אחר. אולם אל-לנו להקל ראש בעבודתם ובמאמציהם של חיילי החילות האחרים. זוכר אני דוגמה מנסיוני האישי, עת הייתי בשנת 1949 מפקד צות-קרב עצמאי ממוצע בנגב הדרומי. קיבלתי או חולית-סדנה, בפיקוד רב-סמל מסוים בן פתח-תקוה. כל ידיעותי הטכניות הצטמצמו אז ב-ידיעתי לנהוג ולעשות את הטיפול המינימלי הדרוש לרכב. כן ידעתי שאם אתה מכניס מכונית מסוימת

בחילות המסייעים והמשרתיים מבצעים כל חייל וכל יחידה את תפקידם, בשעת לחימה, בדיוק לפי אותה תרגולת וטכניקה שנלמדו בזמן האימונים. יתכן שהתנאים יהיו קשים יותר, יתכן שקצב העבודה יהיה נמרץ יותר, יתכן שהדבר ייעשה תוך כדי הפגזות או הפצצות, אולם "מס. 3" בצות-התותח — וכן מפקד התותח והצות בכללו — יעשו בדיוק את אותן הפעולות שבהן עסקו בשעת האימונים, ולפי אותן פקודות.

בחילות מסתערים קיים מגע פיזי ממשי עם האויב, ואין תרגולת טכנית יכולה לפתור את הבעיות העומדות בפני החיילים ובפני מפקדיהם הישירים. כאן כל מצב שונה מחברו, והמפקד הנמוך חייב לשקול ולהחליט בכל פעם, בהתאם לפעילות האויב, מה אשר עליו לעשות.

נמצאנו למדים, שהמפקד-הנמוך בחילות המסתערים חייב להיות נמרץ, בעל כושר מנהיגות ניכר, בעל יכולת רבה לאמן את חייליו ולהחדיר בהם יומה פנימית, במידה העולה בהרבה על זו הנדרשת מהמפקד-הנמוך בחילות המשרתיים והמסייעים.

אם בחיל-התותחנים מסתבר, כי דרג-הפיקוד הנמוך ביותר השוקל שיקולים טקטיים הוא מפקד הסוללה או קצין-התצפית הארטילרי — הרי ב-חילות המסתערים עושים זאת כבר המ"כים (כך הדבר בחיל-הרגלים, בחיל-הרגלים-המשוריי, בחיל-ההנדסה) ומפקדי הטנקים.

כדאי אולי להעמיק בנושא זה, ולברר ביתר-דיוק את מהות השוני שבין מפקד-נמוך בחילות מסתערים — לבין מפקד-נמוך בחילות מסייעים ומשרתיים.

אם נעמיק מחשבה בענין, נבחין, כי בכל חיל שהוא צריך כל מפקד לדעת שלושה דברים יסודיים:

1. לפקד על יחידתו בשעת לחימה.
2. לאמן את יחידתו לקראת ביצוע תפקידה בשעת לחימה.
3. לחנך את חייליו.

באם נבדוק את שלוש הנקודות הללו נראה, שההבדל שבין המפקדים בחילות מהסוגים השונים (מסתערים — מסייעים — משרתיים) אינו מתבטא דוקא בשוני בכל נקודה ונקודה. על-נקלה נוכל להבחין שהשוני הרב ביותר שבין המפקדים של החילות המסתערים לבין המפקדים בחילות המסייעים והמשרתיים מתבטא בנקודה הראשונה (פיקוד על היחידה בשעת לחימה). שכבר ניתחנו לעיל גם בנקודה השנייה (אימון היחידה) יש שוני

לסדנה לתיקון כל שהוא. אתה מקבל אותה מתוקנת כעבור שבועיים לכל המוקדם. מפקד חולית-הסדנה ואנשיו הוכיחו לי במשך מספר החדשים שעשינו יחד בנגב באיזו מהירות ובאיזו יעילות מסוגל צות-טכנאים לעבוד כשיש להם מפקד טוב. באותה תקופה הגעתי למסקנה שלחנך את החייל — משמעו לגרום לו שיהיה מעוניין בביצוע עבודתו ושיעשה אותה במסירות ובאהבה. אם תצליח להגיע לכך — תהיה מסוגל להפיק מאותם חיילים עצמם כמות כפולה ומשולשת של עבודה, תוך הנאה הדדית של המפקד ופקודיו.

אינני טכנאי, אולם למדתי, החל משנת 1949, שגם טכנאי המעונין והרוצה בכנות לבצע את מלאכתו מסוגל להפיק תוצרת שתעלה בהרבה על הערכותיהם של כמה וכמה מומחים מקצועיים.

הבעיה היא כיצד הופכים את החייל למעוניין. דבר זה הכרחי לחילות המסתערים והוא חיוני, לא פחות, בשביל החילות-המסייעים והמשרתים. נוכל, איפוא, לקבוע כי בשטח חינוך החיילים יש לדרוש דרישות שוות מהמפקדים הנמוכים של כל החילות. היכולת והתכונות השונות הנדרשות מאת ה-

מפקדים הנמוכים בחילות-המסתערים, המסייעים והמשרתים משפיעות השפעה-מכרעת על דרך הכושרתם: — בחילות-המסייעים והמשרתים אפשר להכשיר קצינים אף מבלי שיהיה להם כל נסיון פיקודי ברמה נמוכה-יותר. בחילות המסתערים חייבים להכשיר את המפקדים באופן שיטתי, מן המסד אל הטפחות. לא יתכן שאיש יהיה מפקד מחלקה בחיל-הרגלים או בגדוד-שדה של חיל-הנדסה, או בחיל-השריון — בלי שיהיה קודם-לכן מ"כ או מפקד טנק. האחריות הרבה הנדרשת מהמפקד הנמוך בחילות-המסתערים, בשעת קרב ובעת ה-אימונים כאחת, מחייבת אותנו להכשירם קודם כל לפיקוד על היחידה הקטנה-ביותר הקיימת, ורק אחרי תקופה של נסיון — לפתחם התפתחות נוספת. כמובן שנשאלה השאלה: האם בתנאי המלחמה החדשה, הכרוכה באפשרות כמעט בלתי-מוגבלת לחדירה עמוקה ע"י שריון, צנחנים והסתננות-רגלים, לא יהיה זה מן הרצוי להכין גם את הפיקוד-הנמוך של החילות המסייעים והמשרתים, לקראת כל מקרה בו יצטרכו אולי להכנס לקרב-רגלי מובהק, נגד אויב החודר לעומק? אינני עוסק בבעיה זו עתה, אולם מן הראוי לתת את הדעת עליה.

פרק ג: אימון המ"כ והמ"מ בחיל-הרגלים

ג. לשלוט ביחידתו בזמן קרב.

ועתה — אל אימון מפקד-הכיתה: —

ישנם צבאות בעולם הקובעים שמפקד-כיתה נ"צ מחייל המתפתח ומתבלט מבין שאר החיילים, והוא יכול למלא את תפקיד המ"כ עקב היותו "מנהיג טבעי" ואינו זקוק לכל הכשרה נוספת מיוחדת לכך. דרך זו של "ייצור" מ"כים נוגדת בניגוד מוחלט את ההנחות העיוניות שהובעו לעיל ואינה מתאימת עם שום הגיון טקטי או הדרכתי המקובל אצלנו, והאומר:

גמר קורס מ"כים צריך להיות תנאי לקבלת פיקוד על כיתה.

מן הראוי שיקבעו תנאים מוקדמים לחייל ה-מועמד לקורס מ"כים:

א. ידיעה מלאה ושליטה מלאה בנשק הכיתה והמחלקת.

ב. ידיעה מלאה בשדאות-פרט וידיעה מסוימת (עד רמה מסוימת) בשדאות-כיתה.

ג. כשרון ותכונות של "מנהיג טבעי", המתגלות

אחרי שניסיתי לדוש בתחום התיאוריה של אימון הפיקוד-הנמוך בכלל, אנסה להתוות עתה קיום מעשיים לאימון המפקדים-הנמוכים בחיל-הרגלים.

הבה נחזור על נקודות-היסוד שמנינו לעיל, והמפרטות מה צריך לדעת כל מפקד ומפקד. אולם אל נחזור עליהן כלשונן, אלא בניסוח שלגבי חיל-הרגלים (וכל חיל מסתער) הריהו קולע הרבה יותר. ניתן לומר שמפקד בחיל-הרגלים צריך לדעת:

1. לנהוג את יחידתו בקרב.

2. לאמן את יחידתו לקראת הקרב.

3. לחנך את חייליו.

רואה אני חובה לעצמי לפרט במקצת ולהסביר מה פירוש האימרה: "לנהוג את יחידתו בקרב". לדעתי, "לנהוג יחידה בקרב" — משמע הכרח לדעת 3 דברים יסודיים:

א. לחשוב ולערוך תכניות טקטיות לפי הקרב ותוך-כדי הקרב.

ב. לתת פקודות בשדה-הקרב (ולבטא את החלטותיו בבהירות ובקיצור).

„לנהוג יחידה בקרב, משמט: —

(1) לערוך תכניות תוך כדי קרב, (2) לתת פקודות בשדה הקרב, (3) לשלוט ביחידה בזמן קרב...”

— אל הפעלת צותי-קרב-כיתתיים, הנבנים ע”י החניך לפי שיקול טקטי שיטתי. אימון זה ייעשה כולו בשטח, תוך שימוש במפות, ביום ובלילה.

4. ניהוג כיתה במסגרת המחלקה, בצורות הלחימה השונות. מטרת אימון זה — להציג בפני המ”כ העתיד את תפקידיו בתוך המחלקה וכן להכניסו מעט בסוד שיקוליו של המפקד הממונה-עליו. גם אימון זה יעשה כולו בשטח, תוך שימוש במפות, ביום ובלילה.

5. סדרת תרגילים דו-צדדיים, עם תחמושת קליע-עץ, תרגילים המעמידים את החניכים (כמ”כים) במצבים הקרובים ככל-האפשר לתנאי-קרב, ו- אשר נועדו להמחיש בפניהם את הקשים ה- מתעוררים בקרב עם הופעת האויב הממשי.

האימון בהדרכה צריך לכלול:

1. לימוד תיאורטי — חי, קצר ותכליתי — של יסודות ההדרכה הצבאית.
2. הדרכת ת”ס ותס”ח.

אצל החייל הן מנסיון תקופת שרותו כטירון וכחייל והן ע”י מבחנים פסיכוטכניים.

עם חלק מאלה בא הטירון לצבא, כשהם תכנו-תיו האישיות וחלק אחר רוכש הוא או מפתח ב-תקופת שרותו כחייל.

ועכשיו — נסקור בקצרה (לפי הניתוח שערכנו לעיל) מה צריך קורס המ”כים עצמו לתת לחניכיו כדי שידעו את כל הדרוש למ”כ:

האימון בניהוג-כיתה-בקרב כולל:

1. טופוגרפיה, במגמה להגיע להתמצאות חופשית ביום ובלילה.
2. טכניקה של דרכי מחשבה טקטית ושל מתן פקודות.
3. ניהוג כיתה עצמאית, בצורות הלחימה השונות; וזאת תוך פיתוח הדרגתי של יוזמתו העצמית של החניך; תוך לימוד מהקל אל הכבד; מ-השיקול הטקטי האיטי — אל השיקול המהיר והביצוע המידי; מהפעלת הכיתה הסטנדרטית

עֵתָה נַעֲבֹר אֶל אֵימֹן הַמַּ"מ :

מִן הַדִּין לַהַדְגִּישׁ, כִּי בַחֲלוּת־מַסְתַּעְרִים אֵינוֹ יִכּוֹל „לַהַנְצֵר“ מַ"מ שֶׁלֹּא הִיָּה תַחֲלִילָה מַ"מ. אֲנִי חוֹזֵר וּמַדְגִּישׁ זֹאת, אִם כִּי יִשְׁגֹּם צַבָּאוֹת רַבִּים הַנוֹקְטִים בְּשִׁטָּה שֶׁל הַכֶּשֶׁרֶת מַפְקְדֵי־מַחֲלָקוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ קוֹדֵם לָכֵן מַ"כִּים. (עִם זֹאת, אֵין כּוֹנֵתִי לַהֲתַפְלֵס כֹּאן עִם הַנוֹהָג בְּצַבָּאוֹת זֵרִים).

מִכָּאן נֹבֵעַ שִׁישׁ לַהֲקַפִּיד עַל שְׁנֵי תַנָּאִים מוֹקֵד דַּמִּים בַּקְּבֻלַּת חֲנִיךְ לְקוֹרֵס קְצִינֵי־רִגְלִים :

א. הַמוֹעֵמֵד חַיִּיב לִהְיוֹת מַ"מ בְּעַל נִסְיוֹן מְסוּיָם.

ב. הַמוֹעֵמֵד חַיִּיב לִהְיוֹת מוֹכֵשֶׁר הֵן בְּשִׁטָּה הַטְּקִית וְהַהֲדַרְכָּתִי וְהֵן כַּ"מִּנְהִיג. (תְּכוּנוֹת אֵלוֹ מַתְּבַלְטוֹת בַּתְּקוּפֹת נִסְיוֹנוֹ שֶׁל הַמוֹעֵמֵד כַּ"מ, וְלַעֲתִים גַּם עַ"י מַבְחִנִּים פְּסִיכוֹטִכְנִיִּים).

אֲסַקּוֹר גַּם בַּמְּקָרָה זֶה מֶה צָרִיךְ, לְדַעֲתִי, לְקַבֵּל חֲנִיךְ בְּקוֹרֵס קְצִינֵי־רִגְלִים :

הָאֵימֹן בְּנִיהוּג הַמַּחֲלָקָה צָרִיךְ לְכַלּוֹל :

1. הַעֲמָקָת הַיִּדְעוּת הַטּוֹפּוֹגְרַפִּיּוֹת עַ"י לִימּוּד הַ־שִׁימוּשׁ בְּצִלּוֹמֵי־אֵוִיר.

2. הַטְּכְנִיקָה שֶׁל דְּרָכֵי הַמַּחֲשָׁבָה הַטְּקִית וְשֶׁל מִתֵּן הַפְּקוּדוֹת (בְּרַמָּה שֶׁל מַ"מ).

3. נִיהוּג הַמַּחֲלָקָה הַעֲצֻמָּאִית, בְּצוּרוֹת הַלַּחֲמִימָה הַ־שׁוֹנוֹת (לְפִי הַשִּׁטָּה שֶׁצִּיֵּנוֹ לִגְבִּי נִיהוּג הַכִּיתָה הַעֲצֻמָּאִית בְּקוֹרֵס מַ"כִּים).

4. נֶשֶׁק חֲסִייע־גְּדוּדִי בַּמְּגַמָּה לַהֲגִיעַ לָכֵךְ שֶׁכֵּל חֲנִיךְ יָדַע יָדִיעָה מַלְאָה כִּיצַד לַהֲפַעִיל כָּל יַחֲדִידֹת אֲשֶׁר־מְסִיעֶת הַקִּיּוּמָת בַּגְּדוּד. דְּבַר זֶה חָשׁוּב בְּגַלֵּל מִסְפֵּר סִיבּוֹת :

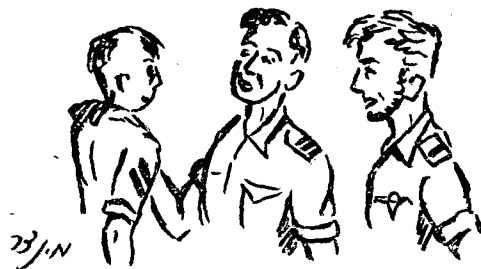
א. הוּא מְרַחֵב אֶת טוֹח־הַמַּחֲשָׁבָה־הַטְּקִית שֶׁל הַחֲנִיךְ מִטּוֹחַ הַנֶּשֶׁק הַקָּל (400—500 מֵטֵר) לְטוֹחַ הַנֶּשֶׁק־הַמְּסִיעֵ הַגְּדוּדִי (2000—3000 מֵטֵר).

ב. הוּא מַחְנֵךְ אֶת הַמַּ"מ הָעֵתִיד לַהֲסַתְּגֵל טוֹב יוֹתֵר לַאֲשֶׁר־אַרְטִילֶרִיָּה עַל כָּל סוּגִיָּה, הֵן מִצַּד הָאוֹיֵב (בְּאֵם תּוֹפְגוֹ מַחֲלָקָתוֹ) וְהֵן מִצַּד כּוֹחוֹתֵינוּ (בְּאֵם יִתֵּן לוֹ סִיוֵעַ).

5. נִיהוּג מַחֲלָקָה בַּמְּסַגֶּרֶת פְּלוּגָה, בְּצוּרוֹת הַלַּחֲמִימָה הַשׁוֹנוֹת (כּוֹנֵת אֵימּוֹן זֶה וּמִטְרוֹתָיו מַקְבִּילוֹת לֵאלּוֹ שְׁצוּיָנוֹ לִגְבִּי „נִיהוּג הַכִּיתָה בַּמְּסַגֶּרֶת הַ־מַּחֲלָקָה“ בְּקוֹרֵס מַ"כִּים).

בְּקוֹרֵס קְצִינִים קִיּוּמָת גַּם מִטְרָה נֹסֶפֶת, וְהִיא : הַמַּחֲשֶׁת גּוֹרֵם הַסִּיוֵע־הַגְּדוּדִי בְּצוּרוֹת הַלַּחֲמִימָה הַשׁוֹנוֹת.

6. הַמַּחֲשֶׁת תַּנָּאִי שְׁדֵּה־הַקֶּרֶב, עַ"י תְּרַגְלִיִּים דוֹ־צַדִּיִּים עִם קְלִיעֵי־עֵץ, בַּפִּיקוּד חֲנִיכִים.

„הַהֲכֹנָה וְהַטִּיפּוֹל הַנּוֹכֵחַ מִצַּד הַמְּמוֹנִים עֲלֵיו הֵם הֵם שֶׁהוֹפְכִים אֶת הַמַּ"מ הַרְדּוּק לַמַּ"מ מְעוֹלָה...“

3. הַדְּרָכָה בְּכָל כְּלִי־הַנֶּשֶׁק שֶׁל הַכִּיתָה וְהַמַּחֲלָקָה.

4. הַדְּרָכָה בְּאֵימּוֹן־הַפְּרֵט וּבְאֵימּוֹן־הַכִּיתָה בְּשִׁדְאוֹת.

5. תַּנִּיכָה בַּמְטוֹחַ.

הַפְּרָק בַּהַכְּשָׁרָה הַחִינוּכִית צָרִיךְ לְכַלּוֹל אֶת הַנוֹשָׂאִים הַבָּאִים :

1. יָדִיעַת הָאָרֶץ וְתוֹלְדוֹתֶיהָ, כְּדִי לַהֲגַבִּיר אֶת זִיקַת הַמַּ"כִּים לְמוֹלַדָּתָהּ, וְכְדִי לַהֲגַדִּיל אֶת מַטְעָנָם הָרוּחָנִי — עַל מִנַּת שִׁיעָבִירוֹתָהּ בַּהֲדַרְגָּה לַחֲיִילוּתָהּ.

2. הַמַּשְׁמַעַת הַצַּבָּאִית, הַבְּנֵת יִסּוּדוֹתֶיהָ וְסִיבּוֹרָתָהּ ; שֶׁכֵּר וְעוֹנֵשׁ ; הַמְּנַעֵת מִנִּיצוֹל שְׂרִירוֹתֶיהָ שֶׁל חוֹקֵי הַמַּשְׁמַעַת ; יַחַס הוֹלֵם לַחֲיִילוֹת וכו'.

הַדֶּרֶךְ הָעִיקָרִית לַהֲקַנִּית יִסּוּדוֹת הַמַּשְׁמַעַת הַ־צַּבָּאִית בְּקוֹרֵס מַ"כִּים הִיא קִיוֵם מַשְׁטֵר נִכּוֹן וּמַחֲנֵךְ בְּקוֹרֵס עֲצֻמוֹ. דְּרָךְ־טוֹבָה נֹסֶפֶת לַהֲחִדִּיר לַמַּ"כִּים־בְּעֵתִיד אֶת הַגְּדֵרֶשׁ מֵהֶם בְּשִׁטָּה הַמַּשְׁמַעַת הַצַּבָּאִית הִיא לְבַצֵּעַ שִׁיחּוֹת, דִּיוּגִים וּמַשְׁטָמִים סְפֵרוֹתִיִּים עַל סְפָרִים בְּלִטְרִיסְטִיִּים (כַּגּוֹן : „זַעֲקַת הַקֶּרֶב“, „אֲנָשִׁי פְּנִילוּב“, „כַּפִּירִי אֲרִיּוֹת“, „מַסְעֵי קוּבַּפָּאק“ וְעוֹד).

3. טִיפּוֹל בְּאֲנָשִׁים ; דֹּאגַת הַמַּ"מ לַחֲיִילוֹ ; זְכוֹר יוֹת הַחֲיִיל בְּצַבָּא ; סִיוֵעַ לְבַעֲיוֹת הַסַּעַד שֶׁל הַחֲיִיל.

יֵשׁ לַהַדְגִּישׁ בְּכָל תּוֹקֶף, כִּי הַכֶּשֶׁרֶתוֹ שֶׁל הַמַּ"מ אֵינָה מַסְתַּיִמָת בְּקוֹרֵס הַמַּ"כִּים. הַנִּסְיוֹן הַמַּעֲשִׂי בִּ־פִּיקוּד וּבַהֲדַרְכָּה, הַקְּכֹנָה וְהַטִּיפּוֹל הַנּוֹכֵחַ שֶׁמַּקְבֵּל הַמַּ"מ מִצַּד הַמְּמוֹנִים עֲלָיו, — הַסִּיֵּה־שֶׁ שִׁיחֲפָנוֹ אֶת הַמַּ"מ הַ"יִּרּוֹק" לַמַּ"מ מְעוֹלָה. מַפְקֵד הַמַּקְבֵּל מַ"כִּים חֲדָשִׁים מְקוֹרֵס מַ"כִּים וּמִתִּיחַס אֵלֵיהֶם כָּאֵל מַ"כִּים וְתִיקִים עַ"י כֵּךְ שֶׁהוּא מְטִיל עֲלֵיהֶם הַרְבֵּה חוֹבוֹת וְנוֹתֵן לָהֶם (לְעוֹמֶת זֹאת) מַעַט הַנְּחִיּוֹת — עוֹשֶׂה עָנָל חֲמוּר הֵן לַמַּ"כִּים הַצְעִירִים וְהֵן לַיַּחֲדִידוֹת כּוֹלָה, יֵשׁ עַל כֵּן לִזְכוֹר כִּי אֵימּוֹן הַמַּ"מ נִמְשָׁךְ בִּיחִידָה. הַנִּסְיוֹן הַנֶּרְכֵשׁ בִּיחִידָה, הַנְּחִית הַמַּ"מ וְהַמַּ"פ וְהַשֶּׁר־פַּעֲתָם — הֵם אֲשֶׁר מַבְצְעִים אֶת הַשְּׁלֵב הַסּוּפִי בְּאֵימּוֹן הַמַּ"מ.

שמ"מ הופקד לא על אימון חייליו בלבד אלא גם על חינכם, וכדי ללמדו איך לנהל ערב-הסברה.

4. משמעת צבאית: — לימוד יסודות החוק הצבאי; דיונים על שכר ועונש; ביצוע משפטים לדוגמה ועוד.

בקורס קצינים, עוד יותר מאשר בקורס מכ"מ, עולה במיוחד חשיבותו של המשטר המחנך בקורס עצמו.

5. טיפול באנשים: — חוקי הגיינה ומניעת מחלות, הרחבת הידיעות של החניך בשטח הטיפול בספקד, חינוך החייל לשמירת ציוד ועוד...

כמו המ"כ כן גם המ"מ אינו מסיים את אימונו בהשלימו את לימודיו בקורס הקצינים. אימונו והכשרתו נמשכים ביחידה, תוך פיקוח והכונה מצד המ"פ והמג"ד. כשרונו האישי של המ"מ, הידיעות שרכש בקורס המכ"מ וקורס הקצינים, הניסיון שהוא רוכש בעבודתו כמ"כ וכמ"מ — אלה הם הגורמים המבשלים ומפתחים את מפקדה מחלקה.

האימון בהדרכה צריך לכלול את הנושאים הבאים:

1. העמקת הידיעות התיאורטיות בשטח ההדרכה.
2. חזרות על אימון-הפרט בנשק-קל ובשדאות. מנקודת-הראות של המ"מ (הדגש יושם על מתן תדריכים יותר מאשר על מתן שעורים).
3. אימון כיתה בשדאות, לימוד יסודי, הכולל הכנת תרגילים בשטח וביצועם.
4. אימון מחלקה-בשדאות — הכנת תרגילים וביצועם.
5. יסודות כלליים בהכנת תכנית אימונים.
6. ניהול מטווח.

פרק ההכשרה החינוכית צריך לעסוק בנושאים הבאים:

1. הסטוריה של מלחמת-העצמאות
2. הכרת המורח התיכון הערבי (באותה מגמה אשר נזכרה לגבי הנושא של "ידיעת הארץ ותולדותיה" בקורס מ"כים).
3. ניהול ערבי-הסברה — במגמה להמחיש לחניך

פרק ד: מספר תכונות החינוכיות לכל מפקד אשר אין לרכשן בקורס בלבד

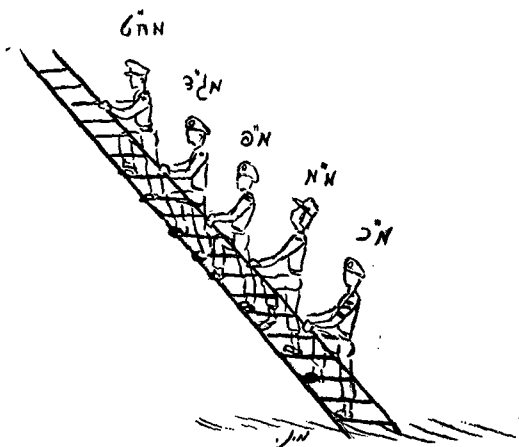
יוזם ומדברן — ולא גוף שאינו אלא מעביר פקודות מדרג גבוה לדרג נמוך. כל מפקד מייצג בפני חייליו את צה"ל כולו, על ערכיו העשירים והרבים. מפקד אינו צריך שיוכיחו לו כי עליו לאמן את חייליו, לחנך את חייליו, לטפל בחייליו וכו'. הוא צריך לבצע תפקידים אלה גם בלי שהם כתובים בפקודות

לסיכום המאמר יש ברצוני להצביע על שתי תכונות חינוכיות אשר כל מפקד אי-אפשר לו בלעדיהן, התכונה הראשונה היא יוזמה, והשנייה — דוגמה אישית.

ראשית כל אסביר את ענין היוזמה:
כל מפקד, בכל רמה שהיא, חייב להיות גורם

"דוגמה אישית — נכונותו של המפקד להסתער בראש חייליו..."

„אין שני סולמות. אלא, סולם אחד המתחיל במ'כ...“

לכן יצא אישית מהערוץ, והסתער לעבר מראר. כל החיילים, בראותם את הבריגאדיר מסתער, יצאו מהערוץ, הסתערו על הכפר, כבשוהו — ונפגשו באמצעיתו עם הפרשים שבאו מצד הרכס.

דוגמה אישית היא לכן, קודם-כל, נכונותו של המפקד להסתער בראש חייליו (אני מדגיש נכונותו — כי לא תמיד צריך לעשות זאת), אם ברמות הגבוהות קורה הדבר לעתים נדירות, הרי לגבי מ'כ ומ'מ זהו לחם-חוקו.

נוסף לזאת, דוגמה אישית הריהי יושר-לב ללא גבול וזוהר-מידות, שהם עשויים להשפיע השפעה מרובה על עיצוב דמותם של החיילים.

ואסיים בפרשה של מש"ק וקצין:

ישנם צבאות בעולם-הגדול הקובעים שני סולמות להתפתחות המפקדים — סולם המש"קים, ה' מיועד ל"עמך" וסולם הקצינים, המיועד לסוג מסוים של כוח-אדם מעולה, בתנאינו, סבורני כי יש לפסול גישה זו עקרונית, ולקבוע כי אין שני סולמות, אלא סולם אחד, המתחיל במ'כ, ממשיך דרך המ'מ, המ'פ, המג"ד — וכן הלאה.

לא מקום סימון הדרגה על הבגד הוא המבדיל בין המפקדים השונים, אלא עומס האחריות המוטלת עליהם; ולכן יש לקבוע כי המפקד הנמוך ביותר בחיל-הרגלים הוא המ'כ — וההבדל שבינו לבין המ'מ דומה (אם כי אינו שווה) להבדל שבין המ'מ למ'פ: — משמע, הבדל במימדיו של נטל-האחריות לחיי האנשים. בהתאם לקו-מחשבה זה יש, לדעתי, להקנות את המעמד המתאים למ'כים — הן ע"י הכשרתם, אימונם וחינוכם, והן ע"י יחס נאות אליהם ביחידות.

השגרה היומיומית, וגם בתנאים שבהם לא יוכל לקבל הוראות שוטפות ויום-יומיות מה עליו לעשות עם חייליו.

המפקד חייב להיות טיפוס מסוג „המעין המת-גבר“: יוזם, ממציא, דוחף, חושב, אינו מסתפק ב-הישגים קיימים — ויחד עם זאת בעל רגש-אחריות עמוק, וקנאי לביצוע תפקידו. מפקד עצלן ובטלן, הזקוק ל"הצלפות שוט" מתמידות מהממונים עליו, לא יצלח למילוי תפקיד פיקודי, ואפילו יהא אדם מוכשר מאוד ופיקח.

טיפוח היוזמה ורגש-האחריות בקרב המפקדים יושג בעיקר ע"י האוירה והמשטר הנכונים שישררו ביחידות ובקורסים. המ"מ — הוא המפקד הנמוך ביותר אשר „מתחתיו" מכהנים עוד מפקדי-משנה (מ"כים). עליו לזכור היטב כי אסור שהשגרה ה' הכרחית במשטר הצבאי תמנענו מטפח את יזמתם של מפקדי-המשנה שלו. אין למפקד דבר יותר יקר בקרב מאשר מפקדי-משנה בעלי יזמה, היודעים לבצע כל פקודה כרוחה.

ועתה — לפרשת הדוגמה האישית:

נהוג לדבר על דוגמה אישית, אולם ברוב המקרים מתכונים להופעה נאה, לנקיון ולסדר. אכן, יש חשיבות רבה להופעה נאה, אולם כונתי הפעם לדוגמה אישית העומדת על שלב גבוה יותר.

הזדמן לי לקרוא את כרכי „ההסטוריה הרשמית" הבריטית המתארים את כיבוש ארץ-ישראל בשנת 18—1917, וזכור לי יפה תיאור ההתקפה על מראר (ע"י גדרה). כל מי שקרא את ספרו של ויול הת-רשם בעיקר מהסתערויות הפרשים שבאה מכיוון מערב על רכס-מראר, אולם בהיסטוריה-הרשמית, שהיא ספר בעל מימדים הרבה יותר גדולים, מופיע גם תיאור הסתערויות בריגדה רגלית על הכפר עצמו. בתיאור זה מסופר איך נתקע גדוד-רגלים אחד בערוץ במרחק 300—400 מטר ממערב לכפר ולא יכול היה להמשיך בהסתערויות בגלל אש התורכים. מפקד הבריגדה לקח גדוד-רגלים נוסף, מבשיט, וקירב אותו בחיפוי תותחים אל הגדוד הראשון, כדי לבצע הסתערויות של שני גדודים על מראר. מפקד הבריגדה עצמו בא עם הגדוד השני עד לערוץ.

בהגיעו לערוץ גילה שהפרשים הבריטיים מבצעים את השלב הסופי של ההסתערויות וכי הם נמצאים כבר על הרכס, מצפון למראר. לא היתה למפקד-הבריגדה אפשרות להעביר פקודות-הסתערויות דרך הצינורות המקובלים כי דבר זה היה גוזל זמן.